

Iva Prohaskova

KUVAR, KOSOOKI,
BALERINA I
BABIN DUH

Prevela
Spomenka Krajčević

ODISEJA
Beograd, 2011

Prvi deo

Dobar kuvar trebalo bi da ima bar jedno slovo m u imenu. To je kazao gospodin Matula, a sve što gospodin Matula kaže ostvari se pre ili kasnije.

„Kako se zoveš?” – pitao me je kad sam mu došao pre tri godine, tražeći praksu na kojoj ću se obučiti za kuvara.

„Mojmir Demeter”, odgovorio sam.

Rekao sam to tiho i ne baš sasvim razgovetno. Džaba sam muljao.

„Ciganin?” – upitao je gospodin Matula jasno i glasno. Dve devojke koje su ljuštile krompir okrenule su se i upiljile u mene, kao da sam prdnuo ili rekao nešto krajnje nepristojno.

„Možete da pogađate tri puta”, odvratio sam. Gospodin Matula je nastavio da secka luk, a pošto ga je iseckao i sa daske sipao u tiganj, pogledao me je.

„Pa, da, Ciganin, crn kao govno crne mačke”, kazao je i nacerio se. Kad mi to neko kaže, obično mu zavalim šamarčinu. Gospodina Matulu, međutim, nisam mogao da ošamarim, jer je bio visok metar i devedeset i težak bar sto kila. Okrenuo sam se na peti i uputio k vratima. Kad sam već gotovo bio napolju, nešto me je zviznulo u glavu. Krompir. Sirov, tvrd i mokar. Pomislio sam prvo da ga je bacila neka devojka, ali sam potom video kako gospodin Matula briše ruke o kecelju.

„Šta se, duribabo, odmah vređaš? Jesam li, možda, rekao da ne primam Cigane?”

Vratio sam se. Gospodin Matula se ponovo nacerio, ali sad sam kapirao da nije zlonameran i da ću biti primljen na posao. Ocenio sam, ipak, da je bolje da odmah raščistimo nekoliko stvarčica.

„Čujte”, kazao sam, „ja sam Rom, kao što je Rom i moj otac, koga, uzgred, nikad nisam video, i kao što je Romkinja moja majka koja me je smestila u dom kad sam imao tri godine. Ne mislim da je biti Ciganin nešto posebno, mada nije bolje ni biti beo. Možda delujem prljavo, ali sam čistiji nego gadže¹ s kojima nedeljom igram fudbal. Neki se vrate iz klozeta a da ne operu ruke. I ne tuširaju se posle utakmice. Onako znojavi uguraju se u tramvaj. A ako mislite da sam nekakav duduk iz specijalne škole, pokazaću vam svedočanstvo. Mogao bih da nastavim školovanje na faksu, ili da svežem kravatu i zaposlim se u gradskoj upravi ili finansijskoj službi. Ali ja, eto, hoću da postanem kuvar, jer volim da kuvam. Dakle – ako hoćete da me primite, u redu, ali ako nameravate da me stalno gledate popreko, kažite to odmah, pa odoh na drugo mesto. I ne bojte se, neću vas prijaviti zbog rasizma.”

Devojke su se zakikotale, ali me je gospodin Matula sve vreme pažljivo slušao. Kad sam ućutao, pružio mi je svoj nož.

„E, kad ti dosadi da prosipaš pamet, uzmi pa iseckaj luk, al’ što sitnije!”

Na stolu su bila tri ogromna crna luka, srebrnjaka. Volim baš takav crni luk, punijeg je ukusa od onog žučkastog i sočniji od crvenog. Doduše, pri seckanju više pali oči. Što tada nisam znao. Znao sam samo ono što sam uspeo da pokupim od naše

---

¹ Naziv za ljude koji ne pripadaju grupi romskih naroda. Verovatno potiče od staroindijske reči koja označava zemljoradnika, seljaka, seoskog domaćina, što je suprotno od pripadnika nomadskih romskih naroda (*prim. prev.*).

kuvarice u domu. Prionuo sam na posao. Gospodin Matula me je gledao u prste i ponavljao: „Sitno, kazao sam! Još sitnije! To je za tartar biftek. Deder još jednom!”

Nož je bio prilično oštar i mada sam na luk navalio kô masovni ubica, gospodinu Matuli to nije bilo dovoljno žestoko. Morao sam da ga seckam ponovo, pa opet ponovo. To me je skroz sredilo. Suze su mi lile iz očiju a sline iz nosa, pa sam morao svaki čas da se brišem. Najzad je luk bio dovoljno sitno iseckan da gospodin Matula zaprede od zadovoljstva.

„Primljen si”, objavio je pošto je oprao nož i podigao sečivo ka svetlu da vidi da ga nisam istupio. „Samo da znaš, primam te najviše zbog toga što je Mojmir Demeter perfektno ime za kuvara. Ja se zovem Jaromil Matula. Kažu da sam dobar, ali ja znam da mi fali još jedno m. A ti imaš tri – mogao bi da postaneš vrhunski kuvar! Naravno, samo ako se svojski potrudiš. Znaš li prva dva pravila koja važe za kuvare?”

Malo sam razmislio, dosećajući se koječega, ali sam onda shvatio da gospodin Matula želi da mi to lično saopšti, tako da sam odmahnuo glavom.

„Kuvar ne sme da ima štroku pod noktima i uvek mora da ima maramicu. To mora da se zna i u snu. Nešto verujem da nemaš problema s higijenom, mada te to, razume se, još ni izdaleka ne čini kuvarom. To je tek početak kuvarske azbuke. A ti moraš da je naučiš od A do Š. Postoji još jedan uslov, nešto što je važnije od svega. Samo ako njega ispuniš, imaš šanse da budeš pravi majstor.”

„Koji uslov?” – upitao sam, očekujući odgovor tipa: dobar kuvar mora da ima odlično razvijeno čulo ukusa, ili tako nešto. Odgovor gospodina Matule me je iznenadio.

„Dobar kuvar mora da ima prijatelje”, rekao je gospodin Matula. „Spremaj svako jelo kao da ćeš ga pojesti s prijateljima,

i uživati s njima. Ako tako budeš postupao, bićeš majstor. Jasno?”

„Jasno”, odgovorio sam, jer je zaista i bilo jasno. Činilo mi se i da je vrlo prosto. Oko mene je uvek bila masa ljudi – nekoliko stvarno dobrih prijatelja koje sam poznavao čitavu večnost, i gomila drugara i poznanika. U domu za nezbrinutu decu ionako nema šanse da budeš sam. Nisam mogao ni da slutim da će za tri godine sve biti drugačije. Niko nije mogao da sluti.

*

Moj najbolji drug zvao se Egon Vajs² i stvarno je bio beo. Imao sam, naravno, drugove i među Romima, ali je Egon bio u samom vrhu moje top-liste omiljenih prijatelja. Godinu i po stariji od mene, nadmašivao me je za bar milion sivih ćelija. U domu smo prilično dugo bili na istom spratu, nekoliko meseci čak i u istoj sobi, ali družili smo se i ranije, uglavnom u sportu. Za razliku od nas, Egon nije igrao fudbal već stoni tenis i bio je pravi as. Na juniorskim takmičenjima osvajao je turnir za turnirom i, da je samo hteo, dogurao bi do olimpijade. Za to je, međutim, trebalo da, kao svi vrhunski sportisti, trenira od jutra do mraka, a to ga je mrzelo. Postojalo je mnogo drugih stvari kojima je ispunjavao vreme. Voleo je da ide u bioskop, da igra šah na kompjuteru, da šećka gradom i startuje devojke. Najviše su mu se dopadale plavuše s dugim nogama, barem za glavu više od njega. Za njima je otkidao. Začudo, one ga nisu gledale s visine. Uspevao je da ih impresionira. Najčešće bi devojkue odveo na kul koncert, i tek što bi se završila druga pesma, zagrlio bi je, na pauzi bi se držali za ruke, a kad bi je otpratio kući

---

² Vajs na nemačkom znači beo (*prim. prev.*).

– ljubili su se. Dalje od toga Egon na prvom sudaru nikad nije išao. Devojke koje su lako padale nisu ga interesovale, hteo je da ih osvaja. Egon je, naime, bio romantičan. S poslednjom devojkom se čak i verio. Kupio je prsten i poveo je na vožnju brodićem po jezeru u zoološkom vrtu. A kad su se našli kraj zabrana s antilopama, stavio joj je prsten na prst i rekao da je voli više nego što je ikad ikog voleo. Potom ju je svečano poljubio.

„U čemu je razlika između svečanog i običnog poljupca?” – pitao sam ga kad mi je to ispričao.

„Svečani poljubac nije strastven”, objasnio je.

„Hoćeš da kažeš – bez jezika? Bez otvaranja usta?” – zainteresovano sam se raspitivao.

„Nije stvar u tehnici, stvar je u tome šta time izražavaš.”

„A šta si ti time izrazio?”

„Da devojku poštujem”, kazao je. „Da je volim bez obzira na njene duge noge, lepe grudi i tako to.”

Malo sam razmislio, pa sam ga pitao: „Da li bi voleo Evu i da ima kratke noge i da je ravna kao daska?”

„Škakljivo pitanje”, ocenio je Egon. „Morao sam da se zbog nečega u nju zaljubim. Ali sad, kad je poznajem i volim, ne bi mi smetalo da su joj noge kraće a grudi manje – ostao bih s njom. Jer, ja sam ti, Mojmirče, od onih vernih.”

Jedino je Egon smeo da me zove Mojmirče. Ja njemu nikad nisam tepao. Nije nekako išlo, činilo mi se da je previše odrastao za to. O svemu je imao mišljenje. A imao je i jasan cilj.

„Volim Evu, ali se još neću previše vezati”, poverio mi se. „Nauči da kuvaš, Mojmirče, a ja ću da završim ovu moju školu za hotelijerstvo, pa ćemo naći posao na nekom nepristojno skupom brodu za krstarenje, na kome putnici samo jedu, piju i gledaju kako kraj njih promiču sante leda. A kad zaradimo brdo love, otići ćemo na Mrtvo more, da se svojski osolimo.”

„Zašto?” Nisam kapirao. „Da bi nam koža postala meka kao svila?”

„Ma jok. Boravak u slanoj vodi povećava sposobnost koncentracije”, objasnio mi je. „A voda Mrtvog mora je najslanija na svetu. Toliko je slana da u njoj ne možeš da potoneš. Naprosto te nosi. Osim toga, tamo je i kolevka naše civilizacije. Hteo bih da se neko vreme ljuljuškam u toj vodi i razmišljam. Ni tebi to neće škoditi. A kad temeljno okrepimo moždane vižuge, vraćamo se u Prag i otvaramo našu kafanu. Nešto skroz originalno.”

„U čemu originalno?”

„Pa, još ne znam. Zato i moramo da se potopimo u slanu vodu. Ovde već ima kafana na svakom koraku, ljudi su se razmazili i zakeraju. Ako im ne ponudiš nešto posebno, potpuno novo, diži ruke od posla.”

„Šta misliš o kafani KLOPA SVEŽA KOD LUPEŽA?” – predložio sam. „Moj specijalitet će biti *Pregaženi pas u ciganskom sosu*, ima da odlepe za tim.”

„Super. I šta još?” – Egon se smejujio. Voleo je da sluša kad počnem da lupetam.

„Mogu da se kladim da će dolaziti izdaleka na naše čuvene *Pacovske medaljone, pečene na maznutoj rešetki s kanalizacije*, ili na *Pikantne golubove mira sa sosom po izboru*. Golubove ćemo da skidamo s krovova, vazдушnom puškom. A, šta kažeš?”

Egon je rekao da koncept nije loš, ali da će morati da se razradi. Pašće nama sigurno još štošta na pamet, dodao je, nismo mi neke budale, a imamo i muda.

To je, dakle, bio plan ka kome smo napredovali istrajno kao krtice. S Mrtvim morem na vidiku, nijedan nam napor nije bio prevelik. Egon je završio hotelijersku školu i kelnerisao u nekom ukrajinskom restoranu, tako bezobrazno skupom da u

njemu nije bilo žive duše. Zараđивао је добре pare, а nije imao da radi ništa drugo osim da povremeno otrese prašinu sa snežno belih stolnjaka. Mafijaš kome je lokal pripadao najzad je ipak završio u ćorki, а njegov brat je od restorana napravio umetničku galeriju. Egon se tada zaposlio u hotelu Diplomat. Tamo se, za promenu, padalo s nogu od posla, ali se Egon nije žalio – bio je srećan što konačno stiče pravu praksu.

Ja sam u međuvremenu stigao do treće godine obuke. Biflao sam predmete kao što su higijena i bezbednost na radnom mestu, položio ispite o nutritivnoj vrednosti, sastavu i čuvanju životnih namirnica, naučio da spremam supe i čorbe, uključujući i odgovarajuću testeninu, stekao osnovne pojmove o hladnoj kuhinji, savladao estetsko oblikovanje jela, serviranje i pripremu priloga. Gospodin Matula mi je retko dopuštao da nešto sam i skuvam, osim kad se radilo o sosovima. U tome sam od početka bio super. A dobro smišljen i vešto pripremljen sos može da spase i najskromniji obrok. Neka to nije sam vrh kuvarskog umeća, ali uvek dobro dođe. Hoću da kažem: na svetu postoji beskonačno mnogo varijanti sosova, i čak se i za zakletog neprijatelja takvih priloga može naći ukus kadar da mu odobrovolji nepca.

Pri kraju školske godine, dok se približavao moj završni ispit, direktorka našeg doma pozvala me je u svoju kancelariju. Zvali smo je Maradona. Nije da je baš bila velemaјstor u fudbalu, ali je nekad pikala loptu s nama.

„Je li, Moјmire, imaš li ti neke planove za budućnost?“ – pitala me je. Uskoro je, naime, trebalo da postanem punoletan. U domu nije više bilo mnogo momaka mog uzrasta, ali meni je tamo bilo okej. Prvo zato što nisam znao kud bih drugo, zatim i zbog toga što je od doma do restorana gospodina Matule bilo samo deset minuta, i treće – zato što nisam hteo da

izgubim iz vida Egona. On se, doduše, već bio preselio kod Eve, ali mu je u domu još stajala sportska oprema, pošto je jednom ili dva puta nedeljno dolazio da uči klince stoni tenis.

„Ako nije problem, ostao bih još neko vreme ovde”, kazao sam. Maradona je klimnula glavom.

„To sam i mislila. Ostani slobodno, sve dok nešto ne nađeš. A inače... mogao bi i nama uskoro da zatreba kuvar. Naša Filomenka će u penziju. Je l' bi te to interesovalo?”

Nisam znao šta da joj odgovorim. Maradona je uvek bila super sa mnom, a nije ni loše kad dobiješ posao čim završiš školu. Ali, opet – nadao sam se promeni, i unapred joj se radovao.

„Egon i ja imamo plan”, rekao sam. „Hteli bismo do Mrtvog mora. Da napojimo moždane vijuge, i tako to.”

„Aha”, odgovorila je Maradona s onim svojim izrazom na licu iz koga ne možeš da provališ da li se nečemu smeje ili je impresionirana. Već sam krenuo prema vratima, kad je iz fioke pisaćeg stola izvukla neko pismo.

„Čekaj još malo. Gospođa Kalomova bi volela da dođeš. Poslala je i novac za put.”

Pružila mi je koverat iz koga je ispala novčanica od sto kruna. „Hoćeš li da ideš?”

„Pa, ne znam... U stvari, rado bih otišao, ali...” Začutao sam. Izgovori mi nisu bili jača strana. Gospođa Kalomova živela je u staroj kući na Izeru, planini na koju sam odlazio na sva letovanja i zimovanja koja pamtim. Bila je udovica. Svake godine pozivala je k sebi dvoje ili troje dece iz doma, a ja sam uvek bio među njima. Ne znam zašto, ali baš me je zavolela. Bila je jedna od poslednjih koji su tamo gore živeli čitave godine, pa tako nekad nedeljama nije imala s kim da popriča. Mislim da se bila manje usamljena kad smo mi bili s njom. I ja sam rado odlazio

tamo, posebno zimi. Na padini naspram njene kuće bio je skilift, pa je gospođa Kalomova nagovorila vlasnika da me pušta da se džabe vozim. Obično sam imao ili preduge ili prekratke skije koje nam je poklanjao Karitas, sa odvaljenim kantnama i labavim vezovima, ali sam bio najbrži na padini. Nisam se bojao spusta, i nikad mi ni na pamet nije padalo da bi moglo nešto da mi se desi. Božićni raspusti kod gospođe Kalomove bili su stvarno super. Ni leti nije bilo loše, jer me je šumar noću vodio u lov, u one drvene osmatračnice koje zovu čeka. Nekad bi ulovio divlju svinju, nekad čak i jelena, a dok bismo čekali da se divljač pojavi pokušavao je da me nauči da pucam. Bio je strpljiv i trudio se, ali ja nikako da to skapiram. Nikad ništa nisam upucao.

„Trebalo bi da odeš”, kazala je Maradona s prekorom u glasu. „Makar na nekoliko dana.”

Kod gospođe Kalomove osećao sam se kao kod kuće, ali ovog puta mi se nešto nije išlo. U poslednje vreme baš je ostarila i fali joj neka daska u glavi. Znala je, recimo, da me noću probudi po deset puta, jer kao na tavanu nešto gori, pa je još navaljivala da se popnem i ugasim vatru. Istina, bilo je dovoljno prosuti čašu vode po slami na tavanu pa da se umiri, ali je i za to trebalo ustati iz toplog kreveta, izaći u hodnik, odatle se merdevinama popeti na tavan, a pri tom se dešavalo i da se zapletem u paučinu koje je bilo na sve strane i koje sam se uvek grozio.

„Nije više lako s njom”, kazao sam Maradoni. „Tvrdo glava je, inati se.”

„I s tobom ponekad nije lako. Misliš da ti nisi inadžija?” – odvrtila je Maradona bez uvijanja.

„Znam, ali...”

„Voli te kao da si joj sin.”

„I ja nju volim, ali...”

„Pa kad je voliš, onda idi! Možeš da joj bar iscepaš drva.”

Maradona nikad nije vikala, ali kad bi rečenicu završila uskliknikom, to je bila naredba, i nije bilo druge nego – poslušati je.

„Ra-zumem”, odvratio sam. Umalo i da salutiram.

*

Mislim da sam u svakom pogledu prosečan. Džesika, doduše, kaže da nije tako i da se lik kao ja retko sreće, ali greši. Nema s kim da me uporedi, eto to je. Premalo je ljudi oko nje, barem u poslednje vreme.

Da od hiljade prosečnih ljudi izaberu deset najprosečnijih, garantovano bih bio među njima. Ne razlikujem se od okruženja ni malkice, osim možda u jednoj stvari: ne volim kompjuterske igrice. Ili, tačnije, skroz sam ravnodušan prema njima. Za mene je stvarnost mnogo uzbudljivija. Priznajem da sam u tome stvarno na svoju ruku. Otkad pamtim, svi oko mene su bez prestanka piljili u ekran. Ja nisam. Naprosto – to mi nije neko zadovoljstvo. Ponekad sam čak pomišljao da sa mnom nešto nije u redu, da sam možda malo skrenuo. Pokušavao sam i da se naložim, igrao s klincima kompjuterske igrice na koje se svi pale, ali ne вреди. To me je samo smaralo. U domu smo imali psihologa, nekog doktora Berana koji je s nama pretresao naše probleme, pa sam jednom otišao do njega, baš zbog te stvari.

„Dakle, da zaključimo”, rekao je pošto sam mu istresao šta me muči, „ne predstavlja ti zadovoljstvo da igraš kompjuterske igrice, ni da surfuješ po Internetu, a ne voliš, je l' tako, ni da gledaš televiziju?”

„Tako je”, odvratio sam.

„I gde je tu problem?” – pitao je.

„Ali to nije normalno!”

„Ne razbijaj ti glavu time šta je normalno a šta nije”, kazao je. „Šta radiš kad si slobodan?”

„Igram fudbal i stoni tenis, bazam s društvom i izmišljam neke stvarčice.”

„Kakve stvarčice?”

„Pa razne. Neke sprave koje mogu da pojednostave život. Ili izmišljam recepte.”

To ga je zainteresovalo. Priznao je da i on voli da kuva. Onda sam mu odao recepte za nekoliko sosova koje sam sam smislio, a on ih je odmah zapisao. Potom je hteo da vidi kakve to sprave izmišljam, pa sam mu pokazao izbeljivač za zube. To je mali valjak od jelenske kože, sa svilenim koncima sa strane. Valjak se natopi u tinkturu krede pa se njime trljaju zubi, a koncem se čisti razmak između njih – ako se to radi svakodnevno zubi baš lepo pobele. Mnoge devojke iz doma tražile su da im ga napravim. Opisao sam doktoru Beranu i svoj uređaj za sušenje znoja u cipelama, koji sam izmislio da nam patike ne bi smrdjele. Napravio sam ga od cediljke s mrežicom, one koja se koristi za čaj, i dve male baterije i, mada ne izgleda baš naročito, odlično funkcioniše.

„Slušaj, Mojmir”, rekao je najzad doktor Beran, „nemaš razloga da brineš za svoje duševno zdravlje. To što ne voliš da piljiš u ekran zaista nije neka tragedija. Tebi su potrebni kretanje i zanimljive aktivnosti. Drugim rečima – kreativan si i voliš da radiš rukama. Jedino što mogu da ti posavetujem jeste: samo nastavi tako.”

Taj razgovor me je prilično umirio. Nisam više pokušavao da budem kao ostali i osećao sam se bolje. Ima tu, međutim, jedna kvaka: ko ne voli televiziju i Internet gubi vezu s onim što se napolju događa. Živeo sam u svom svetu u koji je spolja dospevalo samo ono što bih ja pustio da uđe. Zato sam i za EBS

saznao tek pošto je stvar uveliko uzela maha. Kad sam jednom, u proleće, došao na posao, gospodin Matula mi je umesto pozdrava gurnuo oljuštenu bananu u usta.

„Svakog dana ima da pojedesh barem dve!” – kazao je.

„Zašto?” – promumlao sam punim ustima. „Nisam baš lud za njima.”

„Bio lud ili ne, moraš. Kažu da je to najbolja zaštita od EPS-a”

„Od čega?”

„EPS-a, te nove bolesti koja besni po svetu”, odgovorio je gospodin Matula. „Nisi čuo? Bože blagi, znaš li ti gde živiš? Iz-bila je, bre, epidemija. I kod nas već ima nekoliko slučajeva.”

„Kakva je to bolest?” – pitao sam dok sam mirisnu masu dopola sažvakane banane napadno premeštao iz jednog obraza u drugi. Oduvek sam podozrevao da banane ne rastu na drveću već da se proizvode u parfimeriji. „Neki virus? Kako se prenosi?”

Gospodin Matula nije voleo duge priče, posebno ne u kuhinji, kad ima posla.

„Pitaj nekog upućenijeg”, odvratio je. „Znam samo da je to neka nova, potuljena boleština od koje se na kraju, navodno, rasplineš. A banane koliko-toliko štite od zaraze.”

To je zvučalo skroz neverovatno, kao neka replika iz filma o Džemu Bondu. Sledećeg dana pritisnuo sam Egona da mi objasni o čemu se tu radi.

„Nije EPS, nego EBS”, rekao mi je prvo. „Skracénica od *Erosion of Basic Substance*. Nešto poput osteoporoze, samo što od ovoga ne postaju porozne samo kosti, nego celo telo.”

„I stvarno banane štite od toga?” – upitao sam.

„To tvrdi neki Južnoafrikanac, ali ja ne verujem”, odvratio je Egon. „Mislim da je to razglasio neki biznismen koji je investirao u plantaže banana.”

Razmišljao sam, ali nisam uspevao da provalim stvar.

„Kako telo može da postane porozno? Meso je meso, kosti su kosti, koža je koža... Hoćeš da kažeš da sve odjednom postaje kaša, tako nešto?”

„Ubode ga iz prve!” – kazao je Egon i iscerio se, ali se odmah potom opet uozbiljio. Verovatno je ocenio da u priči o toj podmukloj bolesti nema mesta smehu. „Mislim da je reč o tome da se molekuli u tkivu sve više razdvajaju, tako da se gubi čvrsta supstanca.”

„Da, i?”

„Pa, ništa: prvo napadne kožu, pa krvotok, pa disajne puteve... Kako god, iz dana u dan si sve slabiji i gubiš težinu... šta ja znam... Tek, na kraju...”

„Umreš?”

„Nije to pravi izraz – pre bi bilo: rasplineš se, nekako ispariš, nestaneš.”

„Je l' ti to mene zezaš?” – upitao sam. Zvučalo je kao glupi vic.

„Ma, ne zezam – od čoveka ne ostane ništa osim patika.”

Tada sam shvatio da je to neka budalaština. Novinska patka. I odlučio da im ne dam da me navuku da zbog toga brinem. „Ajde, patiko jedna!” – rekao sam Egonu, pa smo otišli da još malo pikamo loptu. EBS sam smesta zaboravio, kao da za njega nisam ni čuo.

*

Preko brda se rasprostrla duga. Celim putem od Praga kiša je neprekidno padala. Kad smo izašli iz Libereca, vetar je rasterao oblake, a dok smo se polako peli uz planinu, peklo je sunce. Izašao sam na raskrsnici iza Bohdanova, sačekao da autobus nestane u krivini i duboko udahnuo. Vazduh je

mirisao na tek rasečenu lubenicu, bilo je potpuno tiho i više nisam ni najmanje žalio što sam otišao iz grada. Tačno je, u poslednje vreme bio sam pod priličnim stresom. Položio sam završni ispit i dobio diplomu, ali to nije bio kraj mojim mukama. Gospodin Matula me je i dalje ganjao. Pomagao sam mu na proslavama venčanja, svakojakim promocijama i slavljinama u firmama, tako da sam od jutra do mraka jurcao po kuhinji kao lasica. Jesam pristojno zarađivao, ali sam se već smorio. Osim toga, bilo je leto. Leti čovek treba da nakupi energiju za zimu. To posebno važi za Rome, pošto su naši pra, pra, pra, pra, pradedovi došli iz Indije, i mada je to bilo bog te pita kada, ostalo nam je u genima. Mi smo toplokrvan narod. Evropa je za nas hladna. A život u njoj prebrz. To nije samo moje mišljenje, nego i Egonovo. Uvek je govorio da odatle potiče većina problema koje gadže imaju s Ciganima i Cigani s gadžama. Egon je stvarno veoma inteligentan, bio je takav još kao mali. Nasledio je kefalo od roditelja – otac mu je bio pisac, a majka vezla na četrdeset jezika. Da nisu stradali u saobraćajnoj nesreći, nekoj s vozovima, sigurno bi ga zatrpali brdom pametnih knjiga i poslali na faks, pa bi Egon postao jedan od onih filozofa što idu u izgužvanoj košulji, džepova punih ceduljica s nečitljivim beleškama, a kad u restoranu treba da se plati, nikad ne znaju gde im je novčanik. Ali kako tih mudrih knjiga nije bilo, Egon nije uspeo da se doseti ničeg boljeg nego da sveže leptir-mašnu, utrlja gel u kosu i dirinči u hotelu. Filozofiranje mu je bilo samo hobi.

„Po mom mišljenju, svako ima utvrđeni broj godina i dana koliko mu je dato da živi”, objašnjavao mi je Egon jedne lepe letnje večeri kad je trebalo da krenem na neku proslavu rođendana, da tamo pečem piletinu na roštilju. „Znači: količina je utvrđena i možeš da se postaviš na glavu, nećeš je produžiti.

Nemoj zato da puštaš da te toliko cimaju! Tvoj gospodin Matula će preživeti i ako ga nekad ispališ”, nastavio je Egon, spuštajući se na stolicu ispred čistača cipela u pasažu Mislbek, u kome je vladala žešća gužva. „Treba, Mojmirče, da počneš da pušiš lulu. To će te smiriti.”

„Duvan otupljuje čulo ukusa.”

„Onda se posveti šahu, i to pomaže. Ako hoćeš, naučiću te osnovne stvari.”

Rekao sam da ću razmisliti, i odjurio.

Nisam, međutim, nameravao da o tome razmišljam. Znao sam da meni ne nedostaje ni lula, ni šahovska tabla. Trebalo je da samo malo oladim. Da se opustim. Da promenim okruženje. A upravo to nudio mi je odlazak kod gospođe Kalomove. Isprva sam to doživljavao kao obavezu, ali kako se dan polaska bližio, primetio sam da se tome radujem. Voleo sam te planine. Dopadalo mi se što si tamo daleko od svega i možeš da živiš kako ti se prohte. I gospođa Kalomova živela je kako joj se ćefne.

Muž joj je bio staklorezac i prilično naprasit tip. Odavno je umro, a kako nisu imali dece ostala je sama. To joj nije smetalo. Radila je šta je htela, a ono što nije htela jednostavno bi preskočila. Stvar je pojednostavljivalo to što do nje nije vodio nikakav pravi put. Retko ko se odlučivao da se pentra tako visoko. Nije imala telefon, ni televizor, čak ni električni šporet. Odbila je da učestvuje u popisu stanovništva, i nije znala da postoji Internet i tako to. Najveće tehničko dostignuće u njenoj kući bio je stari radio, na kojem je slušala narodnjake. Dok je bila mlađa, uz radio je i pevala. Ponekad sam je i ja pratio. Imala je dubok, hrapav glas koji je zvučao pomalo afro. Volela je i da se karta u pare, naravno sitne. Jedne večeri je igrajući sa mnom i šumarom izgubila osamdeset kruna, ali se zbog toga nije ni malo uzbudila. Naprotiv, bila je vrlo zadovoljna.

„Dođe mu na isto kao da sam u kafani pojela gulaš s kne-
dlama i popila pivo”, računala je naglas dok je pratila šumara
do vrata. Onda je s praga pomerila svoju kozu koja je imala
običaj da se uveče tu razbaškari, ne puštajući nikog da prođe.
„A, znate, kad god jedem gulaš, žuč mi poludi pa moram da
popijem gastrogel. Od piva me, opet, zaboli glava, pa zbog toga
moram da popijem i aspirin. Zar onda nije bolje da izgubim
novac na kartama?”

S njom je zaista bilo veselo. Prema meni se ponašala kao da
mi je prava baka. Zbog toga sam je, kao mali, nazvao Baja Kalo-
maja. Dopalo joj se, pa sam nastavio da je tako zovem i kad sam
odrastao.

Pošto sam prešao preko potoka i stupio na stazu koja je
vodila do kuće Baje Kalomaje, duga se sakrila iza drveća. U
trenutku kad sam stigao do javora od koga se videla kuća nešto
se dogodilo. Grudni koš mi se toliko stegao da nisam mogao
da dišem. Kao da su mi oko grudi svezali gumenu traku. To mi
se događalo i ranije, kad sam bio pod stresom. Nagnuo sam se
napred, pustio ruke da slobodno vise i počeo oprezno da ispu-
štam vazduh. Brojao sam. Znao sam da to pomaže, pod uslo-
vom da ne žurim. Nisam žurio. Obazrivo sam udisao i još
obazrivije izdisao, pa sam se tako i umirio.

Mislim da je taj kratak prekid disanja bio nekakav nagove-
štaj. Nešto kao tiho upozorenje. Samo što nisam znao na šta
me upozorava. A i da sam znao, sve bi se dogodilo onako kako
se i dogodilo. Danas verujem da se sudbini ne može umaći.
Tada, međutim, nisam razbijao glavu takvim mislima. Ehej,
sredi se, nisi ti neko bez muda – opomenuo sam sebe. Odavno
nisi bio ovde, isekao te je pogled na kuću i proplanak na kome
znaš svako drvo. Skroz normalno!

Razmišljajući o onom što me čeka, rešio sam da budem strpljiv sa Bajom Kalomajom i da ne dopustim da me iznervira uzbunama zbog noćnih požara i sličnim glupostima. Naprosto ću kulirati – i kraj.

„Ovo crno stvorenje mi je odnekud poznato”, odjeknulo je s visine. Uspravio sam se. Preda mnom je stajao šumar, uz koga se pribila Karmen. Cvilela je od radosti, ali je bila dresirana da se ne miče s mesta dok joj šumar ne da znak. Kad je to učinio, Karmen se stuštila na mene, položila prednje šape na moja ramena i sva oduševljena lizala čekinje na mojoj bradi.

„Dobar dan! Zdravo, Karmen!” – pozdravio sam ih oboje, pokušavajući da izbegnem Karmenin jezik. Stvarno volim pse, posebno irske terijere, ali nisam baš lud za tim da me izbalave po licu.

„Bilo je krajnje vreme da se pojaviš”, kazao je šumar. „Nema te sto godina. Jesi li došao kod nas da utekneš od epidemije?”

„Ma ne, došao sam samo da se opustim nekoliko dana; bilo je puno stresa u poslednje vreme.”

„Je l' gotovo s učenjem?”

„Jeste, pre mesec dana”, odvratio sam. „A kako ste vi?”

Coknuo je jezikom prema Karmen i mirno rekao: „Na mesto.” Nije morao da viče na nju, bila je zaista vrlo lepo vaspitana. Odmah se odvojila od mene i legla kraj njegovih nogu. On je tek tada odgovorio.

„Ide nekako. Sve je po starom, osim što me je ostavila žena.”

„Pa, ovaj... žao mi je”, zburnjeno sam zamucao. Nisam znao šta se kaže u takvim prilikama, da li možda treba izraziti saučešće, kao kad neko umre.

„Ovako je, more, i bolje”, nastavio je šumar. „Šta da radiš na planini sa ženom koja kukumavči što ne može da nosi visoke

štikle i da ide u solarijum, a od zečjeg pečenja joj je muka. Dobro što se vratila u grad. Jedino što je trebalo da to uradi mnogo ranije. Sad sam prestar, kako ovde da nađem novu ženu?”

„Prestar?” Nasmejao sam se. Nisam, doduše, znao koliko ima godina, ali izgledao je prilično mladoliko. Ženu sam mu viđao samo iz daljine, samo na tren. Odmah bi se zavukla u kuću, ili bi protutnjala pored mene truckajući se u njihovom starom džipu na putu ka prodavnici. Bila je zgodna, rekao bih, ali uvek nadrždana. Jednom sam je čuo i kako viče na šumara. Ne volim žene koje se dernjaju. Od njih dobijam ospice.

Brzo sam promenio temu. „Šta radi Baja Kalomaja?”

„Nije joj baš najbolje. Proletos ju je uhvatio grip, od tada se vuče po kući. Kad god prođem, čujem je da kašlje. Skuvaj joj nešto ljudski, da je okrepi.”

„Napraviću joj sos od rena, to voli.”

„E pa, put pod noge! Sigurno jedva čeka da te vidi.”

Klimnuo mi je glavom, dao znak Karmen i krenuo s njom preko livade.

„I svrati nekad”, doviknuo mi je preko ramena, „da te vodim na čeku. Imam novu pušku, novu novcatu, možda s njom i pogodiš nešto, a ne ko s onom starom.”

Odgovorio sam mu, takođe vičući, da ne verujem, jer sam duduk za pucanje, ali da ću rado s njim u lov. Potom se on već toliko udaljio da je bilo bezveze da se i dalje dovikujemo. On je otišao naniže, ka potoku, a ja sam se penjao ka kućici od tamnocrvene cigle, s dotrajalim limenim krovom – jedinom mestu na svetu na kome sam donekle bio kod kuće. Tako sam, barem, osećao.